

KİTABXANAŞÜNASLIQ VƏ İNFÖRMASIYA

**ELMİ-NƏZƏRİ VƏ
PRAKTİK JURNAL**

*“Kitabxanaşünaslıq və informasiya” jurnalı
08.10.2010-cu il tarixində Beynəlxalq ISSN
Mərkəzi (Paris, Fransa) tərəfindən
2219-5882 sayılı nömrə ilə ardı davam edən
nəşrlərin beynəlxalq reyestrinə daxil edilmişdir.*

№3

2010

**“KİTABXANAŞÜNASLIQ VƏ İNFORMASIYA”
ELMİ-NƏZƏRİ VƏ PRAKTİK JURNAL**

**Təsisçi və
Baş redaktor:** **Abuzər XƏLƏFOV**
*Əməkdar elm xadimi, BMT yanında
Beynəlxalq İnformasiyalaşdırılma
Akademiyasının akademiki,
tarix elmləri doktoru, professor*

Baş redaktor müavini: **Knyaz ASLAN**
*Fəlsəfə doktoru
(Pedaqoji elmlər üzrə), dosent*

Məsul katib: **Pərviz KAZİMİ**

Redaksiya heyəti: **Bayram Allahverdiyev, tarix elmləri doktoru, professor**
Xəlil İsmayilov, tarix elmləri doktoru, professor
Aybəniz Əliyeva-Kəngərli, filologiya elmləri doktoru
Kərim Tahirov, fəlsəfə doktoru (Tarix elmləri üzrə)
Mayıl Əhmədov, Prezident Kitabxanasının direktoru
Lətifə Məmmədova, fəlsəfə doktoru (Tarix elmləri üzrə)
Sahib Rzayev, fəlsəfə doktoru (Filologiya elmləri üzrə), dosent
Əli Rüstəmov, fəlsəfə doktoru (Pedaqoji elmlər üzrə), dosent
Elçin Əhmədov, fəlsəfə doktoru (Pedaqoji elmlər üzrə), dosent
Nadir İsmayilov, fəlsəfə doktoru (Pedaqoji elmlər üzrə), dosent

Jurnal Azərbaycan Respublikası Ədliyyə Nazirliyində qeydə alınmışdır.
Şəhadətnamə № 3135, 16.03.2010.

Redaksiyanın ünvanı: Bakı şəhəri, Az1148., Z.Xəlilov küçəsi, 23
Bakı Dövlət Universiteti, 2 saylı tədris korpusu, mərtəbə 4, otaq № 410

Əlaqə telefonu: 439-03-66., (050) 365-48-41
№ 3 Oktyabr-Dekabr, 2010

© “Kitabxanaşünaslıq və informasiya”, 2010, №3.

**MƏKTƏB KİTABXANALARININ
İNKİŞAF PERSPEKTİVLƏRİ**

E.Y.ƏHMƏDOV
Bakı Dövlət Universiteti

Məqalə məktəb kitabxanaları məktəbin struktur quruluşunba prioritet bir qurum kimi xarakterizə edilir, onların vəzifələri geniş şərh edilir. Həmçinin qabaqcıl iş təcrübəsi ümumiləşdirilərək məktəb kitabxanalarının inkişaf perspektivləri araşdırılır.

Müasir məktəb kitabxanaları böyüyən nəslin təhsil və tərbiyyəsində bir sıra məqsəd və məsələlərin həyata keçirilməsi işində böyük imkanlara malikdir. Məktəb kitabxanaları ölkədə ən böyük kitabxana şəbəkəsidir. Onların sayı 5 minə yaxındır. Təhsil prosesinin ayrılmaz hissəsi olaraq onlar tədris proqramlarını, kitabları və başqa informasiya resurslarını məktəb kollektivinin hər bir üzvünə çatdırmağa borcludur. İFLA tərəfindən hazırlanan və 1999-cu ildə YUNESCO tərəfindən dəstəklənən məktəb kitabxanalarının manifestində bu kitabxanaların ixtisasçılarının əsas vəzifələri belə izah edilir: kitabdan, başqa informasiya mənbələrindən, bədii və sənədli, nəşr və elektron informasiya, lokal və məsafəli informasiyalardan istifadəni təmin etmək, dərslik və tədris materiallarında əks etdirilən məlumatları daha da dolğunlaşdırmaq.

Respublikamızda kitabxanaların fəaliyyətinin yaxşılaşdırılması haqqında Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 2007-ci il 20 aprel tarixli 2106 sayılı sərəncamının 3-cü bəndinin icrasını təmin etmək məqsədi ilə Nazirlər Kabineti 22 dekabr 2008-ci il 450 sayılı sərəncam vermişdir. Sərəncama əsasən məktəb kitabxanalarının maddi-texniki bazasının möhkəmləndirilməsinin və müasir informasiya texnologiyaları ilə təchizatı məsələləri ön plana çəkilir. Bu sərəncama uyğun olaraq Təhsil Nazirliyi 19.03.2009-cu il tarixli 328 sayılı əmr vermişdir. Bu əmrdə “Məktəb kitabxanalarının maddi texniki bazasının möhkəmləndirilməsi və müasir informasiya texnologiyaları ilə təchizatı”na dair tədbirlər planı hazırlamışdır. Tədbirlər planında məktəb kitabxanalarının inkişaf perspektivləri nəzərdə tutulur.

Təhsil prosesində də yeni model formalaşmaqdadır. İxtisas üzrə ali peşəkar dövlət təhsil standartlarının təsis etdiyi, əsas tədris proqramı olan “Kitabxana-informasiya fəaliyyəti”ndə qeyd edilir ki, tələbələrə ümumi, humanitar və sosial-iqtisadi intizam, ümumi peşəkarlıq intizamı və ixtisaslaşdırma intizamı öyrədilməlidir. Burada uşaqlarla işləyən kitabxanaçılar üçün kadr hazırlanması sahəsində əldə edilmiş ən gözəl əməllərin gələcək nəslə ötürülməsi əsas məqsəd daşıyır. Bu dövrdə təhsilin əsas məzmunu əhəmiyyətli dərəcədə

dolğunlaşmış, peşə intizamına dair xeyli tədris-metodik vəsait toplanmış, çoxlu dərslərlər, elmi-metodik vəsaitlər, proqramlar yaradılmışdır ki, bunlar da elmi metodik dəyər kimi yüksək qiymətləndirilir.

Cəmiyyətin informasiyalaşdırılması, demokratikləşdirilməsi prosesləri yetişməkdə olan nəslin təhsil və tərbiyəsi, kitabxanaçı fəaliyyətinin yenilənməsi – bütün bunlar təhsili daim mükəmməlləşdirən, təlim-tərbiyə prosesini stimullaşdıran faktorlardır. Təhsilin ən mühüm xüsusiyyəti ondan ibarətdir ki, məzunlar müasir tələblərə cavab verməyi bacarsınlar. Belə olduğu halda təhsil də aparıcı xarakter daşıyır.

Ölkənin sosial-iqtisadi, sosial-mədəni həyatındakı kordinal dəyişikliklər tədrisdə metodoloji prioritetlərin yaranmasına, tədrisdə yeni fəlsəfənin inkişafına, bütün tədris sistemini əhatə edən güclü yenilənmə dalğasının əmələ gəlməsinə səbəb olmuşdur. Bu sistemdə humanitarlaşdırma, humanistləşmə, fundamentallaşdırma, diversifikasiyalaşdırma, təhsilin informasiyalaşdırılması kimi tendensiyalar meydana gəlmişdir. Təhsilin inkişafında ən mühüm istiqamət onun fasiləsiz olması, ardıcılığın təmin edilməsi, məzunun cəldliyi, ixtisasçının gələcək fəaliyyətinin büsbütün modelləşməsi, tələbənin şəxsi fəallığının və yaradıcı potensialının yüksək olmasıdır. Bununla əlaqədar olaraq tədrisdə layihə-yaradıcı modellər işlənib hazırlanır. O fikir təsdiq edilir ki, təhsil təkcə “şəxsi istiqamətli” deyil, “şəxsi – inkişaf edən” olmalıdır.

Təhsil bir sistem kimi müxtəlif elementləri və onlar arasında əlaqəni özündə birləşdirir: yarım sistemlər, idarəetmə, təşkilat və kadr məsələləri və s. Onun üçün tədris proqramlarının strukturlaşdırılmasının məzmunu xarakterikdir. Təhsilin məqsədi sistem yaratmaqdır. Bu halda bizim qarşımızda belə bir sual durur: hazırkı tarixi inkişaf mərhələsində məktəb kitabxanaları cəmiyyətdən hansı mütəxəssisi tələb edir və gözləyir?

Müasir təhsil paradigması səriştəliliyi, hərtərəfliliyi, şəxsiyyətin yaradıcı və mədəni əsaslara malik olmasını tələb edir. Bu paradigmanın keçmiş paradigmadan fərqli cəhəti məhz budur. Keçmiş paradigma tədris paradigması idi. O, biliyi, bacarığı, vərdişləri və ictimai tərbiyəni şüara çevirmişdi. Yeni paradigma köhnəni dəyişmişdir. Sadəcə olaraq adət halını almış prioritetləri kölgədə qoyaraq, təhsil ideallarına daha köklü yanaşmanı məqsədə çevirir. Əvəzində tədrisin təsiri ilə az-çox nə isə “öyrənən” passiv obyekt “iştirak edən”, “şəxsi biliklər” formasında təhsil alan aktiv subyektə çevrilir.

Tədris idealının əvəzlənməsi onun “mədəni-yaradıcı” ziyalı paradigmadan, “savadlı insan”, “mədəni insan” anlayışına keçməsidir. Hansı ki, bu insan öz yaradıcılığında başqasına isnad edir, başqası ilə dialoqa girməyi bacırır.

Təhsilə bir sistem kimi 3 ölçüdə baxmaq olar. Buraya daxildir: 1) baxışın sosial miqyası; 2) təhsilin mərhələləri; 3) təhsilin profili. Sistemli metodologiya peşəkar təhsilin inkişafına, müasir vəziyyətinə və onun mükəmməlləş-

dirmə problemlərinə tarixi analiz nöqtəyi-nəzərindən baxmağı tələb edir. Biz məktəb kitabxanaçılarının təhsilinə məhz bu məqamdan baxmağa çalışırıq.

Bizim ölkəmizdə ali kitabxana-bibliografiya təhsilinin öyrənilməsi sahəsində müəyyən ənənələr mövcuddur. Bu problemlərlə kitabxanaşünas alimlər məşğul olurlar. Məktəb və uşaq kitabxanaları mütəxəssislərinin fəaliyyəti, onların hazırlanması modelləri, ixtisasartırmaları, eləcə də uşaq və gənclərlə işləyən kitabxanaçıların ixtisasartırmalarına dair standart sənədlərin qiymətləndirilməsi mühüm əhəmiyyət kəsb edir. Kitabxanaşünas alimlər uşaqlarla işləyən kitabxana mütəxəssislərinin fəaliyyətini kompleks şəkildə öyrənmiş, bir sıra kompleks təlabatlar ayırd etmişdir ki, bu təlabatların ödənilməsi vacib hesab edilir. Onlar respublikamızda və xaricdə məktəb və uşaq kitabxanalarının işi haqqında yeni məlumatlar əldə etmiş, mədəniyyət üzrə ali məktəblərdə hazırlaşan tələbələrin təlabatlarını əsaslandırılmışdır. Onların tədqiqatlarının nəticələri uşaqlarla işləyən kitabxanaçıların və mədəniyyət ali məktəblərində hazırlanan bu kadrların əməyinin sübutu üçün kəskin arqumentdir.

Bu sahədə əsas problemlərdən biri də məktəb və uşaq kitabxanalarında tələbə və məzunların peşəkar-pedaqoji fəaliyyətində adaptasiya prosesini keçməsidir. Bu problemə nəzəri və təcrübi aspektlərdən baxılmalıdır. “Adaptasiya”, “sosial adaptasiya”, “peşəkar-pedaqoji adaptasiya” anlayışları dəqiqləşdirməli, məktəb məzunlarının adaptasiya dövrünün çətinliklərini ortaya çıxarmalı və bu proseslərin peşəkar-pedaqoji hazırlıq və məktəb kitabxanalarının iş şəraitindən asılı olduğunu araşdırmalıdır.

Böyüməkdə olan nəsillə işləyən kitabxana mütəxəssislərinin təhsil problemlərinə geniş və çoxaspektli baxılmasına böyük ehtiyac var. Bu mütəxəssislərin hazırlanmasında tarixi-metodoloji təcrübənin analizi göstərir ki, xaricdən götürülən təcrübə təhsilin müxtəlif modellərinin yaranması və inkişafı prosesini nəzarətdə saxlamağa, keçmiş dərslərin müasir şəraitdə istifadə edilməsi perspektivlərinin funksiyalarını proqnozlaşdırmağa imkan verir.

Müasir şəraitdə məktəb kitabxanaları mütəxəssislərin təhsil sisteminin inkişafına nəzəri və metodik əsaslarda baxılmasını qarşıya vəzifə kimi qoyur. Gələcək mütəxəssislərin təhsilinin məzmununu kitabxanaların yenilənmiş fəaliyyəti və ixtisasartırma baxımından analiz etməyi vacib sayır, tələbə hazırlanmasında yenilik və ənənələri, məzunların peşəkar-pedaqoji fəaliyyət hazırlığını göstərməyi vacib bilir. Uşaqlarla və gənclərlə işləyən uşaq ədəbiyyatı kafedralarının işinə xüsusi diqqət yetirilir, çünki bu kafedralar gənc nəsillə işləyən mütəxəssislərin hazırlanması sisteminin inkişafına böyük və sanballı təsir göstərə bilər.

Məktəb və uşaq kitabxanaçılığı problemlərinə tarixi və yaradıcı nöqtəyi-nəzərdən yanaşdıqda əvvəlcə yaranma, sonra quruluş və inkişaf məsələlərinə baxılır. Daha sonra ölkəmizdə və xaricdə böyüyən nəsillə işləyən mütəxəssislərin təhsil sisteminin formalaşması tendensiyalarına baxılır.

Ali kitabxana-bibliografiya təhsilinin yeniləşməsi strategiyası mürəkkəb, çoxaspektli kompleks məsələdir, hansı ki, onun həlli uzun zaman və güclü mütəxəssis zəhməti tələb edir. Bir çoxları hətta elmi fikirlərin öyrənilməsinə də gözləyir. Buna görə də kitaba, həm də geniş biliklərin öyrənilməsinə girişi kimi də baxmaq olar. Burada böyüməkdə olan nəsillə işləyən kitabxanaçı kadrların peşəkar hazırlığı öz əksini tapır. İnanmaq istəyirik ki, təqdim edilən bu iş ənənəvi kitabxanaçı təhsilinin ən yaxşı ənənələrinin çiçəklənməsinə və onun inkişaf perspektivlərinin dərinədən başa düşülməsinə xidmət edəcək.

Müasir məktəb kitabxanalarının əsas missiyası İFLA-nın hazırladığı və YUNESCO-nun 1999-cu il Baş Assambleyasında dəstəklədiyi “Məktəb kitabxanaları haqqında manifest”də öz əksini tapmışdır. Bu sənəddə deyilir: “Kitabxana əməkdaşları kitabdən və başqa informasiya mənbələrindən, nəşr və elektron sənədlərdən, lokal və məsafəli istifadəni təmin etməlidir. Bu materiallar dərslik və dərs vəsaitlərində olan material və metodik işləmələri daha da dolğunlaşdırmalı və informasiya qəbulunu genişləndirməlidir.”

Kitabxana-informasiya sisteminin daha geniş və ayrılmaz hissəsi olaraq məktəb kitabxanalarının təlim prosesi aşağıdakı məsələləri nəzərdə tutur:

- məktəb və məktəb proqramı konsepsiyasında formalaşdırılan təhsil məsələlərini dəstəkləmək və təmin etmək;
- Uşaqlarda öyrənmək və müaliə vərdişlərini dəstəkləmək və inkişaf etdirmək, kitabxanadan bütün ömrü boyu istifadəni təbliğ etmək;
- İnformasiyadan inkişaf və bilik əldə etmək məqsədindən əlavə, həm də məmnunluq üçün də istifadənin təmin olunma imkanlarını üzə çıxarmaq və inkişaf etdirmək;
- İştirakçılar tənqidi qiymətləndirmə vərdişlərini mənimsəməyi informasiyanın növündən, format və daşıyıcılarından asılı olmayaraq əldə etməyi və təcrübəyə tətbiq etməyi ictimaiyyət içərisində kommunikasiya qaydalarına xüsusi diqqət yetirməyi öyrətmək;
- Yerli regional, milli və beynəlxalq resurslara daxil olmanı təmin etmək, eləcədə də iştirakçılara müxtəlif ideya təcrübə və fikirlər verə biləcək bütün digər imkanlarından istifadə etməyi təmin etmək;
- Mədəni və sosial özünüdərk və emosional inkişafa kömək edən tədbirlər təşkil etmək;
- Məktəblə bağlı məsələlərin həllində iştirakçılarla, müəllimlərlə, inzi-batçı və valideyinlərlə işləmək.
- İnformasiyaya sərbəst daxilolma və intellektual azadlıq demokratik prinsiplərə əsaslanmış fəal vətəndaş tərbiyəsinin mühüm şərtidir – fikrini nəzərə almaq.
- Müaliəni təbliğ etmək, resursları məktəb daxilində olduğu kimi məktəbin xaricində də təbliğ etmək.

Əməkdar elm xadimi professor A.A.Xələfov qeyd edir ki, kitabsız təhsil olmadığı kimi, kitabxanasız da məktəb yoxdur.

Hazırkı şəraitdə məktəb kitabxanalarının və kitabxaçısının yeni obrazı yaranır. “Məktəb kitabxanası” jurnalının baş redaktoru, Rusiya məktəb kitabxanaçıları Assosiyasının Prezidenti T.D.Jukova qeyd edir ki, məktəb kitabxanalarına müasir təhsil müəssələrinin, müəllim və şagirdlərin peşəkar inkişafına intellektual qida rolunu oynayan, sistem yaradan bir element kimi baxılır. Məktəb kitabxanaları inkişaf edərək məktəb ətrafında sürətli dəyişikliklər edir. Təhsilin yeni modelləri məktəb kitabxanalarında yeni modellər tələb edir.

“Məktəb kitabxanası” qəzetinin redaktoru O.K.Qromova müxtəlif ümumtəhsil müəssələrində kitabxanaların funksiyalarından danışır. Belə ki, gimnaziya, lisey istiqamətli siniflərə malik olan xüsusi məktəblərdə, bir neçə fənlərin dərin öyrənilməsində dərs prosesində məqsəd tək cə informasiya dəstəyi almaqdan ibarət deyil. Kitabxanalar sorğu, elmi-populyar dövrü nəşrlər təqdim edir, məlumat biblioqrafik aparat (kataloq, kitab fondu əsasında mövzu kartotekası və başqa informasiya daşıyıcıları, tövsiyə siyahıları və s.) təşkil edir, mədəniyyətə dair informasiyanın formalaşmasını təmin edir, KAA vasitəsilə lazımi sifariş edir. Bundan əlavə kitabxanalarda maarifləndirmə və müəllimə cəlb etmə funksiyalarını yerinə yetirir, müəllimin analizi işini aparır.

Məktəbin təlim-tərbiyə işləri ilə əlaqədar olaraq kitabxanalarda sinif rəhbərləri dərs hissə müdirləri ilə əməkdaşlıq edərək müxtəlif tədbirlər həyata keçirirlər. Ümumtəhsil məktəblərinin kitabxanaları da əsasən həmin funksiyaları yerinə yetirir, amma ən çox və təhsil işlərinə diqqət ayırır. Onların fəaliyyəti üçün təhsil prosesini dərslərlə təmin etmək, metodik və əlavə ədəbiyyat məktəbin ümumi planına uyğun olaraq təlim tərbiyə işlərində iştirak etmək, müəllimin analizi və şagirdləri proqramdankənar müəllimə cəlb etmək (sərgilər təşkil etmək, bayramların keçirilməsi, yazıçılarla görüş və başqa kollektiv iş formaları) mədəni informasiyanın inkişafı, kitabxana-biblioqrafik biliklərin əsasları məktəb daxilində kitabxanaçıların valideynlərlə işi xarakterikdir.

Qəsəbə və kənd məktəb kitabxanaları çox vaxt sosial mədəni mərkəz rolunu oynayır. Onlar təhsil prosesini dərslərlə və başqa kitablarla təmin etməkdən əlavə tərbiyəvi, mədəni-maarif işləri və valideynlərlə işlə də məşğul olurlar. Kənd kitabxanaçıları uşaqlarla işdə əsas diqqəti fərdi tərbiyəyə yönəldirlər, relaksasiya və qeyri formal ünsiyyət mərkəzi rolunu oynayır. Uşaq evləri, uşaqlar üçün internat evləri, valideyin himayəsindən məhrum olan uşaq evləri kitabxanalarında yalnız pedaqoji iş həyata keçirilir. Mütəxəssislər məktəbin sosial-mədəni mərkəz kimi rolunu da qeyd edirlər.

Məhdud imkanlı uşaqların internat məktəblərində və xüsusi məktəblərdə kitabxanalar hər şeydən əvvəl uşaqların sosiallaşması mərkəzi rolunu oynayır. Belə kitabxanalarda əsas diqqət təhsil prosesinin informasiya ilə təminatıdır. Burada mütəxəssislərdən müxtəlif dərslərdən aldığı biliklərdən əlavə, əqli

zəif uşaqlarla işləmək üçün tərbiyənin hüquqi əsaslarını bilməsi də tələb edilir. Belə kitabxanalarda məlumat-biblioqrafik aparatını xüsusi qaydada təşkil etmək və bunun əsasında da fondu düzmək lazımdır. Kitabxanaçının lazımı dərəcədə pedaqoji, psixoloji, defektoloji cəhətlərinin çatışmazlığı, belə uşaqların psixi və intellekt xüsusiyyətlərini bilməməsi bu kitabxanalarda uşaqlara kitabxana xidmətini aşağı səviyyəyə salır. Gələcək mütəxəssislərin psixoloji-pedaqoji hazırlığı üçün MDMİU-nin kitabxanaçılıq-informasiya fakültəsində E.O.Samoxina tərəfindən “Uşaq kitabxanalarında korreksiya tərbiyəvi iş” adlı müxtəlif kurslar keçirilir. Eləcə də “Korreksiya-tərbiyəvi işin təşkili” adlı biblioqrafik göstərici işlənib hazırlanmışdır. Bu göstərici kitabxanaçı təcrübəçilər və öz peşəkar hazırlığını inkişaf etdirmək istəyənlər üçün nəzərdə tutulur.

Məktəb kitabxanaçılarının hazırlanmasında təkcə məktəb kitabxanalarının müxtəlif tiplərini deyil, həm də qabaqcıl kitabxana təcrübəsini də nəzərə almaq lazımdır. Hazırda bu təcrübə aşağıdakı peşəkar nəşrlərdə əks etdirilir: “Məktəb kitabxanası” jurnalı, “Məktəb kitabxanası qəzeti”, “Kitabxana” jurnalı və s. Bir çox məktəb kitabxanaçılarının yaradıcı işləri “BibleObraz” adlı ümumtəhsil müəssisələrinin ümumrusiya müsabiqəsinə təqdim edilmişdir. Bu müsabiqə 2001-2003-cü illərdə Rusiya Federasiyasının Təhsil Nazirliyi və Rus dilinin inkişafı Mərkəzi ilə birgə keçirilmişdir. Müsabiqə kitabxanaçıların yaradıcı işlərinin ortaya çıxarmaq informasiya-texnoloji proqramlarını istiqamətləndirmək, mədəni-maarifin perspektivlərini reallaşdırmaq, daha perspektivli modellərlə işləyən kitabxanaçıların iş təcrübəsini genişləndirmək, kitabxanaların dövlət və ictimai təşkilatlarla birgə fəaliyyətini təşkil etmək, təhsil sferasında kitabxana və kitabxanaçılıq sənətinin hörmətini qaldırmaq məqsədilə keçirilib. RF-dan 89 məktəb kitabxanası müsabiqənin iştirakçıları olmuşdur. Aşağıdakı nominasiyalarda işlər yerinə yetirilmişdir. “Dialog”, “Navigator”, “Rodnik”, “Perspektiva”, “Dünyaya pəncərə”.

“Dialog” nominasiyasında məktəb kitabxanalarının məktəb inzibatçıları, pedaqoji kollektiv və valideynlər ilə effektiv fəaliyyəti təqdim edilir. Burada kitabxana xidmətinin orijinal, yeni formaları şagirdlərin qeyri-ənənəvi şəkildə kitabxanaya cəlb edilməsi, onlarda mütaliyəyə marağın yaradılması, şagirdlərdə şüurun və yaradıcı fəallığın inkişafı açıqlıb göstərilir.

Qeyd etmək lazımdır ki, müsabiqə iştirakçıları yüksək nəzəri və metodik hazırlıq səviyyəsi nümayiş etdirirdilər. Onların hamısı əsasən kitabxana təhsilli idilər. Onların peşəkarlığı gənc oxucularla işə yaradıcı yanaşmalarında, mütaliə vasitəsilə şagirdi şəxsiyyətə çevirməyə istiqamətləndirilən iş metodlarında, uşaq yaşlarından başlayaraq kitab və qeyri-kitab sənəd növlərinə onların marağını artırmaq bacarığında özünü göstərirdi. Peşəkar kitabxanaçı üçün fəaliyyət istiqamətinin çoxluğu xarakterikdir. Uşağın kitab mədəniyyətinə və müxtəlif incəsənət növlərinə münasibəti, uşaqların yaş həddini nəzərə alaraq mütaliə dairəsinin formalaşdırılması, inkişaf edən mütaliə proqramının real-

laşdırılması, oxucuların mənəvi və estetik inkişafı, hisslərin tərbiyəsi və bədii ədəbiyyat yaradıcılığı.

Azərbaycanın məktəb kitabxanaçılarında peşəkarlıq səviyyəsinin yüksək olaması onların yeniliklərlə zəngin olan fəaliyyətindədir, hansı ki, onlar aşağıdakı kimi xarakterizə edilir:

- Şagirdlərin inkişafında fəal mütaliə təcrübəsinə dair unikal müəllif proqramlarının yaradılması;

- Uşaqların hərtərəfli inkişafına və onların yaradıcı oxuculara çevrilməsinə müsbət təsir göstərən predmet-estetik informasiya əhatəsinin yaradılması;

- Təhsilin təlim-tərbiyə prosesinə informasiya dəstəyi göstərmək;

- Yetişən nəslin informasiya mədəniyyətinin inkişafında yeni informasiya texnologiyalarından ən vacib şərt kimi istifadə etmək;

- Tədqiqat fəaliyyəti.

Son illər respublikamızın yeni tipli məktəblərində kitabxanaların informasiyalaşdırılmasına böyük diqqət yetirilir. Onların bir çoxu yeni bölmələr açaraq, onu elektron oxu zalı, mediateka, mediazal və s. adlandırırlar. Bu bölmələr audiovizual materiallardan və maşınla oxunan informasiya daşıyıcılarından istifadə etmək üçün xüsusi avadanlıqlarla təchiz edilir və bu şəraitə uyğun fond təşkil edilir.

Respublikamızın müasir təhsil kompleksində mediateka mütəxəssisləri mədəni-maarif, tədris və sorğu funksiyalarını yerinə yetirir. Onların fəaliyyətinin əsas prioritetləri: böyüməkdə olan nəslə dünya mədəniyyəti inciləri ilə tanış etmək, tədris prosesinə kömək, informasiya mədəniyyətinin inkişafı, təhsil əsasında şəxsiyyətin tərbiyəsi, inkişafından və mədəni videoproqram, audio-materiallar, informasiyanın elektron daşıyıcıları və İnternet resursları. Yeni yaradılmış kitabxana bölmələrində yaxşı hazırlanmış mütəxəssislər çalışmalıdır. Mədəniyyət yönü ali məktəblərdə tələbələrin müasir texnologiyalarla işləməsi məsələlərinə ciddi diqqət yetirmək lazımdır.

Peşəkar kitabxanaçıların fəaliyyətini analiz edərkən görünür ki, müasir şəraitdə onların ixtisası olduğu kimi qalır, lakin onların fəaliyyətinin məzmunu və əmək şəraiti dəyişir. Bununla əlaqədar olaraq məktəb kitabxanası mütəxəssislərinin tələblərinə kompleks yanaşılmalı, onların ixtisasartırma xarakteristikalarına əlavələr və dəyişikliklər etmək lazımdır.

Məktəb və uşaq kitabxanaçısı peşəsinin öyrənilməsi, bu mütəxəssislərin profессиogram və modelinin yaradılması tədqiqatların əsas predmetidir. Bu mütəxəssislərdə bilik, bacarıq, peşəkar-şəxsi keyfiyyətlər birləşməlidir. Profессиogram və ixtisasartırma xarakteristikasından bir hissə: "Kitabxanaçı-bibliograf fəaliyyətində peşəkar obyekt, bir tərəfdən maarif və mədəni bilikləri özündə əks etdirən kitabxanalar, kommunikasiya sistemlərini təşkil edən başqa müəssisələr, cəmiyyətin informasiya resurslarıdırsa, digər tərəfdən uşaqlar, gənclər və onların mütaliə inkişafı ilə məşğul olan müəllim və tərbiyəçilərdir.

Mütəxəssisin peşəkar fəaliyyətində əsas məqsəd uşaq və yeniyetmə dövründə mütaliə və yaradıcılıq yolu ilə şəxsiyyətin formalaşması, bu oxucuların tələblərini maksimum dərəcədə ödəməkdir.”

Kitabxanaçı-biblioqraf uşaq və yeniyetmələrlə iş zamanı hərtərəfli – həm kitabxanaçı, həm biblioqraf, həm informasiyalı, həm metodik, həm elmi tədqiqatçı, həm də idarəetmə qabiliyyətinə malik olmalıdır.

ƏDƏBİYYAT

1. *Məktəb kitabxanaları manifesti. Moskva, 2001. 4 s.*
2. *Məktəb kitabxanaları. Moskva: Rudominko, 1997. 64 s.*
3. *İvanova G.A. Məktəb kitabxanaları. Moskva, 2003. 287s.*
4. *Xələfov A. Kitabxanaşünaslığa giriş: Dərslük: h.3. Bakı, 2003. 314 s.*
5. *Xələfov A. Ölkəmizdə kitabxana işinin inkişaf strategiyası // Respublika. 2007. 25 aprel.*
6. *Xələfov A. XXI əsrin əvvəllərində Azərbaycanda kitabxana işinin əsas inkişaf istiqamətləri. Bakı, 2006. 109 s.*

THE PERSPECTIVES OF SCHOOL LIBRARIES

E.Y.AHMADOV

SUMMARY

The article characterizes school libraries as important part of school. The author analyzes the mission of present school libraries, as well as the criteria defining the perspectives of their development.

ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ ШКОЛЬНЫХ БИБЛИОТЕК

Е.Ю.АХМЕДОВ

РЕЗЮМЕ

В статье школьные библиотеки характеризуются как органическая часть школы. Анализируются миссия школьных библиотек в современный период, параметры определяющие перспективы развития этих библиотек.